

Ευάνθης Χατζηβασιλείου: Συζητούμε σήμερα τρία βιβλία -δεν έχει χρησιμοποιήσει κανείς το στερεότυπο «τριλογία» ακόμα, οπότε θα το κάνω εγώ- τρία βιβλία, λοιπόν, τα οποία, ωστόσο ... συγκροτούν μία συνολική ανάλυση. Εγώ θα πηγαίνα λίγο πιο πέρα και θα έλεγα ότι συγκροτούν ένα σύστημα σκέψης. Ο Γιώργος Πρεβελάκης είναι, όπως ελέχθη, ο σημαντικότερος Έλληνας ειδικός της γεωπολιτικής. Έχει κάνει την επιστημονική του σταδιοδρομία στη Γαλλία, γι' αυτό το λόγο και η εξοικείωσή του με τις συναφείς έννοιες και με τη χρήση αντίστοιχων εργαλείων. Επιτρέψτε μου να ξεκινήσω από τη γεωπολιτική των ελληνικών δικτύων. Εδώ υπάρχει στην πλήρη της ανάπτυξη, ήδη στο *Ποιοι είμαστε;*. Υπάρχει μία τολμηρή ιδέα ότι στις μέρες μας, στην εποχή μας, το έθνος - κράτος και η έννοια της εδαφικότητας αρχίζει να ξεπερνιέται. Ή τουλάχιστον οι πλήρως εδαφικοποιημένες δομές του έθνους - κράτους.

Και έχει -είχε πάντοτε- την ιδέα ο Γιώργος Πρεβελάκης ότι ο Ελληνισμός λειτουργεί καλύτερα σε μη-πλήρως εδαφικοποιημένες δομές. Το ξέρει -του το 'χω πει- ότι με έχει επηρεάσει πάρα πολύ ένα κείμενό του -το οποίο υπάρχει, νομίζω, ενσωματωμένο στην εξέλιξη της ιδέας του στα βιβλία για τα οποία μιλάμε σήμερα. Αφορά την ιδέα μιας δομής σαν δέντρο με έναν κορμό, με ένα ιεραρχικό σύστημα δηλαδή, που είναι το δυτικό σύστημα οργάνωσης· κι αυτό που αποκαλεί γαλαξιακή δομή, που είναι πιο κοντά στον ελληνικό τύπο οργάνωσης. Το πλεονέκτημα του πρώτου, βέβαια, είναι ότι μία δενδρώδης δομή, συγκεντρώνει όλες της τις δυνάμεις, γιατί έχει ένα κέντρο. Το μειονέκτημα της είναι ότι, αν σπάσεις τον κορμό, πέφτει όλο το δέντρο. Το μειονέκτημα της γαλαξιακής δομής είναι ότι μπορεί να μην μαζέψει όλες τις δυνάμεις της εύκολα· ούτε στους Περσικούς πολέμους οι αρχαίοι Έλληνες δεν είχαν μαζευτεί όλοι εναντίον των Περσών. Την ίδια στιγμή οι Έλληνες της Σικελίας πολεμούσαν τους Καρχηδόνιους... Αλλά, το πλεονέκτημα του γαλαξιακού συστήματος είναι ότι μπορεί να καταστραφεί ένα κομμάτι του χωρίς να επηρεαστεί το όλον...

Ζούμε, λοιπόν, μία νέα εποχή, μας λέει εδώ ο Γιώργος Πρεβελάκης. Ο ρόλος της θάλασσας και του πολιτισμού είναι κρίσιμος και η ιδέα του είναι ότι θα πρέπει να βασιστούμε πλέον όχι στο γραφειοκρατικό συντηρητικό εναγκαλισμό του κράτους, της διοίκησης. Δεν αποκλείει, δεν απορρίπτει, την ιδέα του κράτους ο Γ.Πρεβελάκης, αλλά το θεωρεί, εν πάσει περιπτώσει, πιο συντηρητικό, πιο δύσκολο να παρακολουθήσει τις νέες εξελίξεις και γι' αυτό το λόγο υπάρχει μία κεντρική έννοια στα έργα του η έννοια της αποκέντρωσης, κάτι το οποίο θεωρεί αναγκαίο σε σημείο υπαρξιακής ανάγκης, για το ελληνικό κράτος ιδιαίτερα. Τώρα στο *Ποιοι είμαστε;*, αποτυπώνεται ένας ελληνικός πολιτισμός -πάλι του αρέσει, νομίζω, του Γ. Πρεβελάκη αυτή η ιδέα- ένας ελληνικός πολιτισμός, ο οποίος ίσως να είναι πιο ρευστός από ότι ο συνήθης δηλαδή ο κλασικός εθνοκρατικός πολιτισμός. Αλλά, και για αυτό το λόγο ίσως να είναι και πιο εύπλαστος και πιο ανθεκτικός. Θυμίζω τον

όρο που χρησιμοποιεί για «έναν δικτυωτό ελληνισμό». Η ιδέα αυτή είναι πάλι πολύ κρίσιμη.

Όσον αφορά τώρα την Αθήνα, στην Αθήνα νομίζω -είναι αυτή μία κριτική ματιά, μιλάει για την Αθήνα του νεοκλασικισμού. Ένας νεοκλασικισμός, ο οποίος εκπροσωπεί «μία ρήξη με το οθωμανικό παρελθόν». Ένα εκσυγχρονιστικό δηλαδή εγχείρημα. Ένα ιδεολογικό εγχείρημα, δεν είναι μόνο πολεοδομικό και αρχιτεκτονικό.

Αλλά είναι μία Αθήνα, η οποία τον τελευταίο καιρό δεν τα πάει καλά. Εδώ υπάρχει, και είναι θεμιτό σε ένα σημείο, υπάρχει και η αγάπη του για την Αθήνα. Μία Αθήνα, λοιπόν, η οποία οφείλει στη νέα εποχή να πάει πιο πέρα απ' αυτό που είναι στον κόσμο του έθνους – κράτους. Να προσαρμοστεί σε αυτό τον κόσμο της μειωμένης έμφασης στην εδαφικότητα, να αποδεχτεί την αποκέντρωση - και να αναζητήσει ένα ρόλο περισσότερο πολιτιστικό. Και στα τρία βιβλία αυτό που τονίζει ο Γιώργος Πρεβελάκης είναι ότι δεν χρειάζεται να πηγαίνουμε στις σκληρά περιχαρακωμένες δομημένες και πολύ συντηρητικές δομές μιας κλασικής διοίκησης, όπως την έχουμε μάθει στη ζωή μας, αλλά οφείλουμε να αναζητήσουμε μία πιο λειτουργική προσέγγιση του «Ποιοι είμαστε» και τι κάνουμε μέσα σε αυτόν το μεγάλο κόσμο. Καταλαβαίνετε ότι αυτό είναι ένα εγχείρημα, που ζητάει από τον σύγχρονο ελληνισμό ο Γιώργος Πρεβελάκης ένα εγχείρημα δύσκολο. Απαιτεί μία βαθιά αλλαγή και σε νοοτροπία και σε ιδεολογία και σε μεθόδους. Θέλει πολλά από τους Έλληνες, νομίζω.

Συνήθως όσοι ζητάνε τέτοια, τόσα πολλά πράγματα από την κοινωνία μας, προκαλούν και τη δυσφορία της κοινής γνώμης, την εχθρότητα των διανοουμένων. Είναι, βέβαια, ένα πολύ δυνατό μυαλό. Είναι ο Γ. Πρεβελάκης ένας άνθρωπος που μπορεί να σκέφτεται «έξω από το κουτί». Δεν ξέρω πόσοι μπορούμε να ακολουθήσουμε, είναι πολύ απαιτητικό αυτό που ζητά. Πιστεύει όμως... σ' αυτό που λένε κάπως συμβατικά «το δαιμόνιο του Έλληνα». Διαβάζοντας τα βιβλία είμαι βέβαιος ότι το πιστεύει ο Γιώργος Πρεβελάκης, ότι μπορεί να έχει την δυνατότητα της προσαρμογής, που μερικές φορές τη χάνουμε μέσα σε μία ψευδαίσθηση ασφάλειας και οργάνωσης που μας την προσφέρει το γραφειοκρατικό μας όπλο. Κάθε κράτος είναι γραφειοκρατικό.